

KURMANCÎ / ZÎMANÊ K'URDÎ DÎ GURCÎSTANÊ DA ქურმანჯი/ქურთული ენა საქართველოში

K'ARTIYA ÊVROPÎ YA ZÎMANÊD
HERÊMÎ YAN KÊMJÎMARAN

რეგიონული ან უმცირესობათა
ენების ევროპული ქარტია

► coe.int/minlang

RÊNÎŞA ZÎMÊN

ენის გზამკვლევი

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

*K'ARTIYA ÊVROPÎ YA ZIMANÊD HERÊMÎ
YAN KÊMJIMARAN Konvêsiya Şêwra
Êvropayêye, ya arîk'ariyê dide xweyî kirina
zimanêd wan kêmjimaran, k'îjan jî bi e'detî
di welêt da xeber didin. K'artiya zimanan
t'ivdirêd cure-cûre yêd k'omekdariyê dide
ber ç'e'van, çî jî hatine pêk aninê bona
xweyî kirinê û rewa kirinê wekî ew ziman
bi eşkere, t'abiyetî di dibistanan, t'ivdirêd
çandê, mêdiyayê, şêrk'etan û îdarêd
administrasiyê da bidine xebatê.*

*Sala 1999 dema endam bûnê di Şêwra
Êvropayê da, Gurcistanê borcê ratîfikasiya
K'artiya Êvropî ya zimanêd herêmi yan
kêmjimaran hilda ser xwe. Gava ku
desthilatdariya Gurcistanê ratîfikasiya
K'artiyê pêk bîne û K'artiya zimanan
di welêt da bê weşandinê, dokûmênt
wê arîk'ariyê bide xweyî kirina zimanê
kurmancî /k'urdî jî bona ku ew zimanekî
kêmjimaranê ser k'îjanê jî bi e'detî di
Gurcistanê da xeber didin. Di Rênişa
zimênê ber ç'e'va da ewan t'ivdirêd
piştgiriye ya K'artiya zimanane Êvropî
da hatine cî-war kirinê yêd ku Gurcistan
merem dike bona zimanê kurmancî /
k'urdî bi k'ar bîne.*

*რეგიონული ან უმცირესობათა
ენების ევროპული ქართია
წარმოადგენს ევროპის საბჭოს
კონვენციას, რომელიც ხელს
უწყობს იმ უმცირესობათა
ენების დაცვას, რომლებმაც
ტრადიციულად საუბრობენ
ქვეყანაში. ენათა ქართია
ითვალისწინებს ხელშეწყობის
სხვადასხვა ღონისძიებებს,
რომლებიც შექმნილია იმის
უზრუნველსაყოფად და
წასახალისებლად, რომ მოხდეს ამ
ენების საჯაროდ, განსაკუთრებით
სკოლებში, კულტურულ
ღონისძიებებში, მედიაში,
კომპანიებსა და ადმინისტრაციულ
ორგანოებში გამოყენება.*

*1999 წელს ევროპის საბჭოში
გაწვევრიანების დროს,
საქართველომ იკისრა რეგიონული
ან უმცირესობათა ენების
ევროპული ქართიის რატიფიცირება.
როგორც კი საქართველოს
ხელის უფლება მოახდენს ქართიის
რატიფიცირებას და დოკუმენტი
შევა ძალაში, იგი ხელს შეუწყობს
კურმანჯი/ქურთული ენის დაცვასაც,
რადგან იგი წარმოადგენს
უმცირესობათა იმ ერთ-ერთ
ენას, რომელმაც ტრადიციულად
საუბრობენ საქართველოში.
მოცემული ენის გზამკვლევი
მოიცავს ენების ევროპული
ქართიით გათვალისწინებულ
ხელშეწყობის იმ ღონისძიებებს,
რის გამოყენებასაც საქართველო
აპირებს კურმანჯი/ქურთულის
მიმართ.*

Piştgiriya van t'ivdiran bikin: wekî hûn her gav zimanê kurmancî /k'urdî di dayîrêd (dereçêd) cure-cûre da bi k'ar tînin, hûnê k'areke mezin bidine şuxulê xweyî kirina û pêşxistina zimanê kurmancî/k'urdî çava zimanekî Gurcistanê.

NÊT Û MEREM

— Gurcistan seyaseta xwe, qanûndariya xwe û xizmeta e'mel kirinê girêdayî zimanê kurmancî /k'urdî r'a di çarçova wî e'rdî da li k'u jî ev ziman tê xebatê û berember bûna rewşa vî zimaniya konkrêtikiyê, wê ser binga û prînsîpêd han ava ke:

- ▶ eşkere kirina zimanê kurmancî /k'urdî wek derhênana dewlemendiya çandê
- ▶ siyanet girtina bela bûna jêografiyê ya zimanê kurmancî /k'urdî r'a bona t'ivdarek dîtinê wekî p'are vekirina administrasiyayê ya heyî yan t'eze nebe asteng seba pêşxistina zimanê kurmancî /k'urdî
- ▶ seba pêşxistina zimanê kurmancî /k'urdî bi k'ar anîna xizmeta e'seyiye lazim ya bi lez, bi nêta xweyî kirina wî

მხარი დაუჭირეთ ამ ღონისძიებებს: თუ თქვენც რეგულარულად იყენებთ კურმანჯი/ქურთულ ენას სხვადასხვა სფეროში, თქვენ მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანთ კურმანჯი/ქურთულის, როგორც საქართველოს ენის, შენარჩუნებისა და განვითარების საქმეში.

მიზნები და პრინციპები

- საქართველო საკუთარ პოლიტიკას, კანონმდებლობასა და პრაქტიკულ საქმიანობას კურმანჯი/ქურთული ენის მიმართ იმ ტერიტორიის ფარგლებში, სადაც ეს ენა გამოიყენება და ამ ენის კონკრეტული სიტუაციის შესაბამისად, ააგებს შემდეგ მიზნებსა და პრინციპებზე დაყრდნობით:
- ▶ კურმანჯი/ქურთული ენის აღიარება კულტურული სიმდიდრის გამოხატულებად
- ▶ კურმანჯი/ქურთული ენის გეოგრაფიული არეალის პატივისცემა იმის უზრუნველსაყოფად, რომ არსებული ან ახალი ადმინისტრაციული დაყოფა დაბრკოლებას არ წარმოადგენდეს კურმანჯი/ქურთული ენის განვითარებისათვის
- ▶ საჭიროების შემთხვევაში, კურმანჯი/ქურთული ენის განვითარებისათვის გადამჭრელი მოქმედების აუცილებლობის უზრუნველყოფა, მისი დაცვის მიზნით

- ▶ Arîk'arî û / yan rewa kirin bona bi k'ar anîna zimanê kurmancî /k'urdî bi rewşa ezberî û nivîskî, bi eşkare û jîina şexsî da
- ▶ Di wan dayîra da yên ku ji aliyê K'artiyê va têne dîtîne di navbera k'omêd ser kurmancî / k'urdî xeber didin, xweyî kirin û pêşxistina hev'r'agirêdanan, usajî pêk anîna t'êk'liyêd çandê t'evî k'omêd mayîn yên ku di dewletê da dijîn û ser zimanêd cida xeber didin
- ▶ Ser h'emû derecêd sîstêma xwendinê t'îvdarek dîtina form û hacetên anegorî bona hîn bûn û xwendina kurmancî /kúrdî
- ▶ Bona wan meriva yên ku ser zarê kumancî / k'urdî xeber nadin, lê dimînin ser wî e'rdî li k'u ji kurmancî / k'urdî tê bi k'ar anîne û dil dikin vî zimanî hîn bin, çê kirina îm'k'an û mecalêd lazîm bona hîn bûna zimên
- ▶ Di ûnivêrsîtêtan yan îdarêd anegorî da arîk'ariya hîn bûn û lêk'olîna zimanê kurmancî/k'urdî
- ▶ Di wan dayîra da yên ku bi vê K'artiyê va hatine nişan kirinê arîk'arî dayîna formêd hev'r'aguhasînêd navdewletiyêye anegorî r'a bona zimanê kurmancî / k'urdî
- ▶ ზეპირი და წერილობითი ფორმით, საჯაროდ და პირად ცხოვრებაში კურმანჯი/ქურთული ენის გამოყენების ხელშეწყობა და/ან წახალისება
- ▶ ქართიით გათვალისწინებულ სფეროებში კურმანჯი/ქურთულ ენაზე მოლაპარაკე ჯგუფებს შორის კონტაქტების შენარჩუნება და განვითარება, აგრეთვე კულტურული ურთიერთობების დამყარება სახელმწიფოში მცხოვრებ სხვა ჯგუფებთან, რომლებიც განსხვავებულ ენებზე საუბრობენ
- ▶ განათლების სისტემის ყველა შესაბამის საფეხურზე კურმანჯი/ქურთული ენის სწავლებისა და შესწავლის სათანადო ფორმებისა და საშუალებების უზრუნველყოფა
- ▶ კურმანჯი/ქურთულ ენაზე არამოსაუბრე პირებისათვის ენის შესასწავლად პირობების შექმნა, თუ ისინი ცხოვრობენ იმ ტერიტორიაზე, სადაც ეს ენა გამოიყენება და აქვთ მისი შესწავლის სურვილი
- ▶ უნივერსიტეტებსა ან შესაბამის დაწესებულებებში კურმანჯი/ქურთული ენის შესწავლისა და კვლევის ხელშეწყობა
- ▶ ამ ქართიით გათვალისწინებულ სფეროებში სახელმწიფოთაშორისი გაცვლების შესაბამისი ფორმების ხელშეწყობა კურმანჯი/ქურთული ენისთვის.

Gurcistan çava borc hil dide ser xwe ji h'olê rake, wekî hêjî ranekiriye, himberî bi k'ar anîna zimanê kurmancî / k'urdî h'emû cida kirinêd nerast, ji cêrgê der xistin, kê m heq dayîn yan rewa kirina zêde bûnê yên ku dijî xweyî kirina û pêşxistina vî zimanî çê dibin yan jî kirina xetayê. Bona k'ara zimanê kurmancî/ k'urdî qebûl kirina hacetêd t'ayîbetî, nêt – meremêd k'îjanê jiye arîk'ariyê bide vekehev bûnê di navbera cimae'ta ser wî zimanî xeber dide û xelqêd mayîn da, yan k'îjan jî bi anegorî rewşa wî zimaniye mexsûs hil dide ber ç'e'van, çava ak'ta dîskrîmînasîyê himberî wan yêd ku ser zimanêd zêde bela bûyî xeber didin, nayê h'esab kirinê.

Gurcistan borc hil dide ser xwe bi t'ivdîrêd anegorî arîk'ariyê bide hevfe'm kirinê di navbera h'emû k'omêd lîngvîstiyê yên welêt û, bi t'ayîbetî, t'ev bûna di nêt-meremêd xwendina xweyî kirî û hazir kirina profêsiyonalîyê da girtina qedirê zimanê kurmancî / k'urdî û p'eyîvendîya tolêrantîyê û usajî

კურმანჯი/ქურთული ენის გამოყენების მიმართ, საქართველო იღებს ვალდებულებას აღკვეთოს, თუ ჯერ არ აღუკვეთავს, ნებისმიერი გაუმართლებელი გამორჩევა, გამორიცხვა, შეზღუდვა ან უპირატესობის მინიჭება, რომელიც მიმართულია ამ ენის შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის ხელის შეშლისა ან საფრთხეში ჩაგდებისაკენ. ამასთან, კურმანჯი/ ქურთული ენის სასარგებლოდ სპეციალური ზომების მიღება, რომლებიც მიზნად ისახავს ამ ენაზე მოლაპარაკეთა და დანარჩენ მოსახლეობას შორის თანასწორობის ხელშეწყობას, ან რომლებიც სათანადოდ იღებს მხედველობაში ამ ენის განსაკუთრებულ პირობებს, არ ჩაითვლება დისკრიმინაციის აქტად უფრო გავრცელებულ ენებზე მოლაპარაკეთა მიმართ.

საქართველო იღებს ვალდებულებას, შესაბამისი ღონისძიებებით ხელი შეუწყოს ურთიერთგაგებას ქვეყნის ყველა ლინგვისტურ ჯგუფს შორის. კერძოდ, ქვეყანაში განათლებისა და პროფესიული მომზადების სფეროში შემუშავებულ სამოქმედო

masmêdiyayê rewa ke bona gihîştina van nêt-mereman.

Dema safi kirina seyaseta himberî zimanê kurmançî /k'urdî, Gurcistan wê hilde ser h'esaba lazimiya k'omêd ser vî zimanî xeber didin û xwestinêd wane diyar kirî. Ji aliyê Gurcistanê, gava lazim bû, wê bê rewa kirina saz kirina îdarêd usa nêt ûmeremêd k'îjanê jî ewe ku şêwrê bide îdarêd desthilatdariyê derheqa h'emû pîrsêd gîredayî zimanê kurmançî / k'urdî r'a.

Rênîşa zimêne han bi cûrê hêsa kirî ya formêd wan qîrarêd K'artiya Êvropayê ya zimanêd herêmî û kêmjîmarane derheqa k'îjana da jî di pîrojêya dêklarasiya parlamênta Gurcistanê da derheqa ratîfikasiya kirina "K'artiya êvropî derheqa zimanêd heremî û kêmjîmaran da" da tê gotinê. Dokûmênta han di meha h'ezîranê da sala 2013 ji aliyê komîsa navîdaran ya ku girêdayî serîanîna borcê Gurcistanê derheqa "K'artiya êvropî ya zimanê herêmî û kêmjîmaran" da hatibû saz kirinê û şerezayêd Şêwra Êvropayê hatiye hazîr kirinê. Vêrsiya K'artiyêye e'sliye t'am hûn dikarin bibînin ser malp'era Şêwra Êvropayê:
<http://conventions.coe.int> (treaty No. 148)

მიზნებს შორის მოახდინოს კურმანჯი/ქურთული ენის მიმართ პატივისცემის, გაგებისა და ტოლერანტული დამოკიდებულების ჩართვა და ასევე წაახალისოს მასმედია ამავე მიზნების მისაღწევად.

კურმანჯი/ქურთული ენის მიმართ პოლიტიკის განსაზღვრისას, საქართველო მხედველობაში მიიღებს ამ ენაზე მოლაპარაკე ჯგუფების საჭიროებებსა და მათ მიერ გამოთქმულ სურვილებს. აუცილებლობის შემთხვევაში, საქართველოს მიერ წახალისდება ისეთი ორგანოების შექმნა, რომელთა მიზანია ხელისუფლების ორგანოებისათვის რჩევების მიცემა კურმანჯი/ქურთულ ენასთან დაკავშირებულ ყველა საკითხზე.

ენის ეს გზამკვლევი წარმოადგენს რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიის იმ დებულებებს გამარტივებული ფორმით, რომლებიც მოხსენიებულია საქართველოს პარლამენტის დეკლარაციის პროექტში "რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქარტიის" რატიფიკაციის შესახებ. ეს დოკუმენტი მომზადდა 2013 წლის ივნისში „რეგიონული და უმცირესობათა ენების შესახებ ევროპული ქარტიის“ თაობაზე საქართველოს ვალდებულების შესრულებასთან დაკავშირებით შექმნილი უწყებათაშორისი კომისიისა და ევროპის საბჭოს ექსპერტების მიერ. ქარტიის სრული ავთენტური ვერსია შეგიძლიათ იხილოთ ევროპის საბჭოს ვებ-გვერდზე:
<http://conventions.coe.int> (treaty No. 148)

Hûn, çava nûnerê mîletê kêmjimar kurmancî /
k'urdî, usa jî feyîdê dibînin jî konvênsiya çarçovê
ya Şêwra Êvropayê derheqa xweyî kirina meletêd
kêmjimaran da. Bi gorî wî qîrarnamê dewlet bona
nûnerêd mîletê kêmjimar arik'ariyê dide bona
saz kirina rewşa babet, wekî ew bikar bin xweyî
kin û pêş xîn çanda xwe û êlêmêntêd îdêntiyê
ya wane bîngêhî (zîman, dîn, e'rf-e'det û mîrata
çandê) û şexsêd wî t'eherî jî asîmîlasiyê xweyî
dike. Konvênsiya çarçovê di jiyana civakiye da
heqê bi k'aranîna zîmanê kêmjimar xweyî dîke û
ew belayî dibe ser wan derecan, çavaye hebûna
k'îtêbên dersa, heqdariya saz kirina û îdare kirina
navbendêd xwendinê û hazîr kirina pêşek'aran
yên şexsî, bi k'ar anîna navan û li diyar xistina
navê k'ûç'an ser zîmanê kêmjimar, heqdariya
çê kirina nivîsarêd şexsî ser zîmanê kêmjimar,
beşdarbûna êgînî (di nava wan da di saziyêd jî
dîwanêder da) di jiyana civakiyê da û mor kirina
qîrarnama derheqa xweyî kirina kêmjimaran da
t'evî dewletêd mayîn.

თქვენ, როგორც კურმანჯი/
ქურთული ეროვნული უმცირესობის
წარმომადგენელი, ასევე სარგებლობთ
ეროვნულ უმცირესობათა დაცვის შესახებ
ევროპის საბჭოს ჩარჩო კონვენციით.
ამ ხელშეკრულებით, სახელმწიფო
ხელს უწყობს შესაბამისი პირობების
შექმნას ეროვნული უმცირესობების
წარმომადგენელთათვის, რათა
მათ შეინარჩუნონ და განავითარონ
საკუთარი კულტურა და მათი იდენტობის
ძირითადი ელემენტები (ენა, რელიგია,
ტრადიციები და კულტურული
მემკვიდრეობა) და იცავს ასეთ პირებს
ასიმილაციისგან. ჩარჩო კონვენცია
იცავს სამოგადობრივ ცხოვრებაში
უმცირესობის ენის გამოყენების უფლებას
და იგი გრცელდება ისეთ ასპექტებზე,
როგორცაა სახელმძღვანელოების
ქონა, კერძო საგანმანათლებლო და
პროფესიული მომზადების ცენტრების
შექმნისა და მართვის უფლება, სახელების
გამოყენებისა და ქუჩის დასახელებების
უმცირესობის ენაზე განთავსების,
კერძო ხასიათის წარწერების
უმცირესობის ენაზე გაკეთების
უფლება, სამოგადობრივ ცხოვრებაში
ეფექტური მონაწილეობა (მათ შორის
არასამთავრობო ორგანიზაციებში) და
სხვა სახელმწიფოებთან უმცირესობათა
დაცვაზე ხელშეკრულებების გაფორმება.

K'ARTIYA ÈVROPÏ YA ZÏMANÈD HERÈMÏ YAN KÈMJÏMARAN Konvèsiya Şêwra Èvropayêye, ya arik'ariyê dide xweyî kirina zimanêd wan kêmjimaràn, k'îjan jî bi e'detî di welêt da xeber didin. Di Rênîşa zimêne ber ç'e'va da ewan t'ivdirêd piştgiriyê ya K'artiya zimanane Èvropî da hatine cî-war kirinê yên ku Gurcistan merem dike bona zimanê kurmancî/ k'urdî bi k'ar bine.

Bona zêde guhdariya iformasiyayê derheqa K'artiya èvropê ya zimanêd herêmiyê yan kêmjimaràn û Şêwra Èvropayê da k'erem kin bibine mêvanê mal'pera (vêb-sayita) me:

coe.int/minlang
coe.int
coe.ge

Şêwra Èvropayê sazike heqên merive pêşvane li diniyalikê da. Ew 47 dewletên endam çêbûye, jî wan 28 endamê Yek'tiya Èvropayêye jî. H'emû dewletên endamên Şêwra Èvropayê konvèsiya-qirarnama heqên meriv ya Èvropayê qol kirine, ya ku bona xweyî kirina heqên meriv, dêmkreatiyê û heribilindiya qanûnêya. Dadgeha Èvropî ya heqên meriv mêzek'ariyê serîanîna konvèsiyayê di dewletên endam da dike.

რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქართია წარმოადგენს ევროპის საბჭოს კონვენციას, რომელიც ხელს უწყობს იმ უმცირესობათა ენების დაცვას, რომლებზეც ტრადიციულად საუბრობენ ქვეყანაში. მოცემული ენის გზამკვლევი მოიცავს ენების ევროპული ქართით გათვალისწინებულ ხელშეწყობის იმ ღონისძიებებს, რის გამოყენებასაც საქართველო აპირებს კურმანჯი/ქურთულის მიმართ.

რეგიონული ან უმცირესობათა ენების ევროპული ქართისა და ევროპის საბჭოზე დამატებითი ინფორმაციისათვის გახოვთ, ეწვიოთ ჩვენს ვებ-გვერდებს:

coe.int/minlang
coe.int
coe.ge

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა მოწინავე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 47 წევრი სახელმწიფოსაგან შედგება, რომელთაგან 28 ევროპის კავშირის წევრია. ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას – ხელშეკრულებას, რომელიც გამიზნულია ადამიანის უფლებების დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

KUR
KAT

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE